

*Тетяна ЖУК,
вчителька інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»,
педагог-організатор Лісово-гринівецького ліцею Хмельницького району*

Рух юних пожежних-рятувальників: від хобі до професійних навичок

У сучасному світі, де ризики техногенного, природного й соціального характеру зростають із кожним роком, особливого значення набуває підготовка молоді до дій у надзвичайних ситуаціях. Безпека життєдіяльності, уміння допомагати іншим, знання правил поведінки під час пожежі чи стихійного лиха — це не просто важливі компетентності, а невід'ємна складова громадянської зрілості. Саме цим пояснюється популярність руху юних пожежних-рятувальників, який перетворився з позашкільного хобі на серйозну виховну та професійну платформу для школярів.

Початок руху юних пожежних відноситься до середини минулого століття, коли у школах було створено добровільні дружини, що мали на меті поширення знань із пожежної безпеки. Із часом ініціатива була підтримана пожежними частинами, освітніми установами та органами місцевої влади. Так було закладено основу для системного підходу до виховання молодого покоління в дусі відповідальності, самодисципліни й готовності до дій у критичних ситуаціях. У незалежній Україні рух набув нового змісту — його метою стало формування культури безпеки та розвитку лідерських і комунікативних якостей молоді.

Сьогодні в різних регіонах країни функціонують сотні дружин юних пожежних-рятувальників, участь яких береться у навчаннях, фестивалях, турнірах і конкурсах. Такі заходи проводяться під гаслом «Запобігти! Врятувати! Допомогти!» і спрямовані на популяризацію пожежно-рятувальної справи серед школярів. Під час тренувань вивчаються основи пожежної тактики, здійснюється навчання користуванню вогнегасниками, діяти злагоджено в команді, надавати домедичну допомогу постраждалим. Ці знання не лише розвивають практичні навички, а й формують важливі риси характеру — витримку, мужність, готовність діяти в ризикованих умовах, співчуття та взаємодопомогу.

Відзначається, що участь у русі юних рятувальників сприяє всебічному розвитку особистості. У ході підготовки та змагань розширюється світогляд, здобуваються базові знання з фізики, біології, хімії, адже ці предмети тісно пов'язані з розумінням процесів горіння, дії вогнегасних речовин і принципів рятувальних операцій. Водночас проходить своєрідна школа морального виховання: формується повага до праці пожежників, усвідомлюється цінність людського життя, акцентується відповідальність перед суспільством.

Велике значення має і виховання почуття патріотизму. Під час зустрічей із ветеранами служби, екскурсій до пожежних частин, участі у волонтерських акціях переймається досвід старших поколінь, формується громадянська позиція. Для багатьох участь у таких заходах є визначальним етапом у виборі майбутньої професії. Нерідко колишні члени дружин юних пожежних вступають до навчальних

закладів системи ДСНС, стають фахівцями рятувальної справи, медиками, поліцейськими чи військовими. Зокрема, випускники нашої школи підтверджують цю тенденцію: Баліцький Артем став рятувальником, Байдич Роман обрав шлях військового, а Трофіменко Анастасія обрала професію медика. Таким чином, дитяче захоплення переростає у свідоме професійне покликання.

Змагання «Школа безпеки» та фестивалі дружин юних пожежних є справжніми святами мужності, спритності та знань. Демонструються вміння діяти в екстремальних умовах, долати смугу перешкод, гасити умовну пожежу, евакуювати потерпілих, надавати першу допомогу. Опанування основ рятувальної справи і фізична підготовка здійснюються протягом місяців, відпрацьовується здатність приймати рішення за лічені секунди. Для багатьох це перший досвід командної роботи, що виховує довіру, взаєморозуміння й підтримку.

Заняття ДЮРП безпосередньо інтегровані з ключовими шкільними предметами:

- «Хімія». Знання хімічних процесів необхідні для розуміння горіння, його стадій, класифікації пожеж та принципів дії вогнегасних речовин (наприклад, чому вуглекислотні вогнегасники ефективні для електрообладнання).

- «Біологія». Вивчення анатомії людини є основою для ефективного надання домедичної допомоги, освоєння правил зупинки кровотечі, проведення серцево-легеневої реанімації (СЛР) та допомоги при переломах.

- Навички ДЮРП є прямим доповненням до предмета «Захисту України», формуючи готовність учнів до дій в екстремальних ситуаціях, включаючи правила поводження з вибухонебезпечними предметами.

- «Фізика». Розуміння принципів роботи гідравлічних систем, електробезпеки та дії сил при з'єднаннях пожежних рукавів.

- Нерозривно пов'язана діяльність Дружин юних пожежних із курсом «Здоров'я, безпека та добробут», адже ДЮРП є практичним майданчиком, де теоретичні знання «ЗБД» перетворюються на життєво необхідні навички.

Не менш важливою є просвітницька діяльність юних рятувальників.

- проводяться флешмоби «101 – завжди поруч»: розповсюдження листівок із правилами виклику Служби порятунку та демонстрація первинних засобів пожежогасіння;

- акції «Стань помітним у темряві»: проведення кампанії з роздачі світловідбивачів (флікерів) та навчання їх правильному використанню;

- квест «Азбука доріг»: використовується ігрова форма навчання правилам переходу вулиці та поведінки у громадському транспорті;

Зустріч із гостем з Великої Британії – пожежником Джейсоном Халлом

Зустріч з місцевою пожежно-рятувальною частиною

• уроки «5 кроків при пожежі»: інтерактивне заняття з відпрацюванням плану евакуації та правил поведінки в задимленому приміщенні; «Підозрілий предмет – дії»: інструктаж щодо правил поводження з вибухонебезпечними предметами (ВНП) та алгоритму виклику ДСНС/поліції при виявленні підозрілих речей. Ця робота має вагомое соціальне значення, адже виховує небайдужих, активних громадян, які прагнуть змінювати світ навколо себе.

Крім того, тісна співпраця з Лісовогринівецькою територіальною громадою та місцевою пожежно-рятувальною частиною забезпечує участь у спільних тренуваннях та практичних заняттях зі спеціальною технікою, що є безцінним досвідом.

Таким чином, рух юних пожежних-рятувальників є не лише цікавою формою дозвілля, а справжньою школою життя. Він допомагає молоді набути цінного життєвого досвіду, розвинути практичні вміння, виробити моральну стійкість і готовність до дій у будь-яких обставинах. Від перших занять із пожежної безпеки до професійного становлення в системі рятувальних служб — шлях юного рятувальника - це не просто гра чи хобі, а важливий процес формування зрілої, свідомої та відповідальної особистості. Саме такі люди є надійною опорою суспільства, здатною захищати, підтримувати й рятувати інших, а отже — будувати безпечне майбутнє України.

Використані джерела

1. Бойко, І. С., Мельник, Л. В. (2022). Формування культури безпечної поведінки учнів засобами позашкільної освіти. Педагогічний альманах, (46), 58–63.

2. Вишневський, О. (2022). Формування безпечної поведінки учнів у системі виховної роботи закладу освіти. Безпека життєдіяльності, (2), 10–14.

3. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. (2024). Методичні рекомендації щодо організації та проведення роботи дружин юних пожежних-рятувальників у закладах освіти. Київ: ДСНС України.

4. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. (2024). Рух юних пожежних-рятувальників: офіційна інформація та методичні матеріали. Київ: ДСНС України. Режим доступу: <https://dsns.gov.ua>

5. Коваленко, Т. П. (2021). Патріотичне та громадянське виховання у діяльності учнівських об'єднань. Молодь і ринок, (7), 45–49.

6. Костюк, Н. В. (2021). Рух юних пожежних як складова громадянського виховання школярів. Інноваційна педагогіка, (34), 141–145.

7. Мельничук, І. П. (2023). Психолого-педагогічні аспекти підготовки школярів до рятувальної діяльності. Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки, (154), 132–138.

8. Міністерство освіти і науки України. (2023). Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Київ: МОН України.

9. Титаренко, О. М., Павленко, В. І. (2020). Пожежно-рятувальна справа як засіб формування громадянської позиції школярів. Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки, (18), 87–93.

10. Федорчук, О. А. (2020). Виховання готовності підлітків до дій у надзвичайних ситуаціях. Освіта та розвиток обдарованої особистості, (9–10), 117–121.